

Pragmatiek bij volwassenen met HFA

Antje Orgassa, *Lotte Minheere & Jan-Pieter Teunisse

(Lectoraat Levensloopbegeleiding bij Autisme, HAN & *Vrije Universiteit, Amsterdam)

Achtergrond

„High Functioning Autism is a life-long developmental disability with a neurological basis. Language and communication difficulties are central to the autistic presentation.” (Lewis et al., 2008: 176)

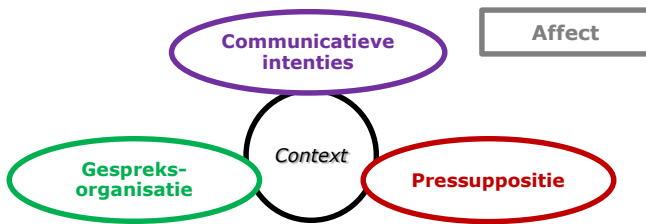
Pragmatische vaardigheden zijn essentieel voor de kwaliteit van leven (Vogelely, 2012). Tools om deze vaardigheden bij volwassenen met autisme te observeren zijn schaars in Duitsland. (Begeer, 2013; Reichow & Volkmar, 2010)

De *Social Skills Performance Assessment* (SSPA, Patterson et al., 2001) onderscheidt tussen Nederlandse volwassenen met en zonder autisme. (Verhoeven et al., 2013)

Vragen

- Kritische beschouwing: Is de SSPA een geschikt instrument om pragmatische vaardigheden te observeren?
- Hoe verschillen Duitse volwassenen met en zonder HFA in de sociale interactie bij rollenspel en bij een niet gespeelde interactie?
- Is rollenspel een geschikt trainings-/ zelfbeoordelingstool bij HFA om transitie van fictie naar werkelijkheid mogelijk te maken?

Pragmatiek (ontleend aan Roth & Spekman, 1984)

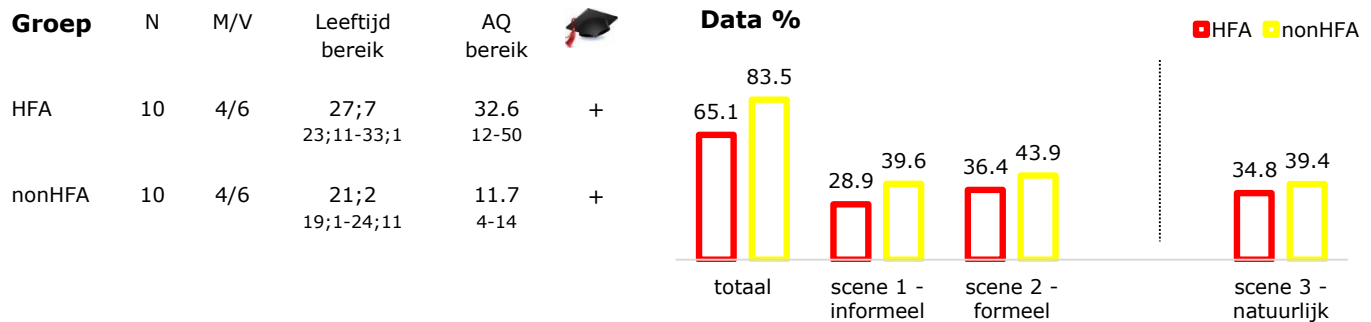

SSPA Scoringscategorïeën Scenes 1 – 2 – 3

Affect: stemvolume/-timbre, oogcontact, houding, gezichtsuitdrukking	+ + +
Focus, Interesse, Duidelijkheid, Onderhandelen, Vastberadenheid	+ alleen scene 2
Focus, Interesse, Onderhandelen	+
Vloeiendheid, Sociale gepastheid, Onderhandelen, Duidelijkheid	+ +

Methode (ontleend aan Patterson et al., 2001)

- Oefenvideo: fine-tuning afnameprocedure en scoring van de rollenspellen
- Scene 1 – informeel: small talk / Scene 2 – formeel: telefoongesprek / Extra Scene 3 – natuurlijk: niet gespeelde interactie
- Beoordeling 17 categorieën met 1–5 Lickert schaal: 100% door twee en 60% door drie onafhankelijke beoordelaars

Bevindingen (in vergelijking met Verhoeven et al., 2013)

- SSPA differentieert significant in de Duitse context tussen HFA en nonHFA op verschillende pragmatische vaardigheden
- Participanten met HFA ervaren de informele scene als een nutteloze gesprekssituatie
- MAAR: moeite met 'pragmatisch' scoren op de subcategorieën **Focus, Interesse, Duidelijkheid, Vastberadenheid, Vloeiendheid, Sociale gepastheid**

Discussie & Vooruitblik

- SSPA scoringscategorïeën lijken geschikt instrument ter opsporing pragmatische (on)mogelijkheden bij HFA
- Vereiste: Verfijning SSPA scoringscategorïeën
- HAN: inzet SSPA bij studenten met autisme, docenten en mentoren
- ✓ Bevordering inzicht in (on)mogelijkheden
- ✓ Ontwikkelen coaching traject ter bevordering studieverloop

Verfijning Categorïeën (ontleend aan Bishop et al., 2009)

- Taalkennis en taalvaardigheid
- Beurtwisseling
- Duidelijkheid
- Inhoudelijke reactie
- Sociale gepastheid
- Pragmatische gepastheid
- Verzorging = uiterlijke verschijning

Affiliaties

<http://www.han.nl/onderzoek/kennismaken/han-sociaal/lectoraat/levensloopbegeleiding-bij-autisme/>

Dr. Antje Orgassa: Linguïst en onderzoeker bij het Lectoraat Levensloopbegeleiding bij Autisme, Kenniscentrum HAN Sociaal; docent bij de Opleiding Logopedie, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Dr. Jan-Pieter Teunisse: Lector Levensloopbegeleiding bij Autisme, Kenniscentrum HAN Sociaal, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen; neuropsycholoog bij het Dr. Leo Kannerhuis

Lotte Minheere, BA, student aan de Masteropleiding Toegepaste Taalwetenschappen, VU Amsterdam

Toelichting Scoring categorieën (ontleend aan Patterson et al., 2001)

Op alle categorieën geldt de score range van 1 (erg ongepast/slecht) tot 5 (erg gepast/goed). Score "3" = iets beneden gemiddeld. Score "1" = uitzonderlijke sociale beperking voor die categorie. Score "5" = prestatie die passend is in het rollenspel, zonder of met zeer weinig sociale beperking in die categorie.

Scene 1 en Scene 2

- *Affect (ook paralinguïstische kenmerken): samenspel van oogcontact, houding, stemtimbre/-volume, gezichtsuitdrukking*
- *Interesse/ Desinteresse: motivatie en "wil" in deelname aan interactie*
- *Focus: inhoudelijke focus van rollenspel wordt consequent aangehouden, to-the-point komen*
- *Vloeiendheid: algehele conversatie "flow" (vloeiend en welbespraaktheid)*
- *Duidelijkheid: mate en "wil" waarmee helder en direct wordt gecommuniceerd*
- *Sociale gepastheid: communicatiestijl, woordkeuze etc. passen bij gesprekscontext*
- *Beoordeling algehele conversatie/argumentatie die past bij gesprekscontext van de respectievelijke scene*
- *Extra categorie: Fysieke uitstraling*

Scene 2 – extra (Telefoongesprek verhuurder i.v.m. lekkage dak)

- *Onderhandelvaardigheid: mate en "wil" waarmee de participant oplossingsgericht en compromisbereid is*
- *Vasthoudendheid/Doelgerichtheid: mate en "wil" waarmee de participant vasthoudt aan het bereiken van zijn doel*

Nieuwe categorieën bij scene 1 en 2 (Minheere, 2016)

- *Taalkennis en taalvaardigheid: Mate van grammaticaliteit van de uitingen, gepaste woordkeuze en goede uitspraak*
- *Beurtwisseling: Gepastheid van beurt nemen en beurt geven*
- *Duidelijkheid: Wil en vermogen zich helder uit te drukken*
- *Inhoudelijke reactie: Gepastheid van de reactie op het voorgaande binnen de context*
- *Sociale gepastheid: Gepastheid van beleefdheid en sociaal gedrag*
- *Pragmatische gepastheid: Gepastheid communicatiestijl, manieren, rekening houden met de ander*
- *Fysieke uitstraling (apart scoren)*

Overzicht scores op de verschillende categorieën / Minheere heeft bij 4 studenten met HFA de nieuwe categorieën toegepast

	ASS mean (sd)	nonASS mean (sd)	Z	Sig. diff.	Verhoeven et al., 2013	Minheere 2016			
Total Score SSPA	65,1 (8,1)	83,5 (1,9)	-3,58	✓	✓	n/a	Taalkennis, - vaardigheid	4,2 (0,5)	4,2 (0,3)
Total Scene 1	28,9 (4,7)	39,6 (0,7)	-3,67	✓	✓	n/a	Inhoudelijke reactie	3,6 (0,9)	3,7 (0,4)
Total Scene 2	36,4 (4,4)	43,9 (1,8)	-3,48	✓	✓	n/a	Duidelijkheid	4,4 (0,5)	4,3 (0,9)
Scene 1: Interesse	3,0 (1,2)	4,9 (0,3)	-3,54	✓	✓	3,92 (0,9)	Sociale gepastheid	4,0 (1,2)	3,6 (0,7)
Scene 2: Interesse	4,1 (0,9)	4,9 (0,3)	-2,68		✓	3,9 (0,4)	Pragmatische gepastheid	3,7 (0,9)	3,7 (0,9)
Scene 1: Vloeiendheid	3,1 (0,7)	4,9 (0,3)	-3,89	✓		3,7 (0,2)	Beurtwisseling	3,4 (0,9)	4,2 (0,8)
Scene 2: Vloeiendheid	3,6 (0,7)	4,8 (0,4)	-3,25	✓		4,3 (0,7)			
Scene 1: Duidelijkheid	4,1 (0,7)	5,0	-3,14			4,4 (0,5)			
Scene 2: Duidelijkheid	4,5 (0,5)	5,0	-2,52			4,3 (0,9)			
Scene 1: Focus	4,1 (1,2)	5,0	-2,49			3,5 (1,5)			
Scene 2: Focus	4,8 (0,4)	5,0	-1,45			4,4 (1,3)			
Scene 1: Affect	3,3 (0,9)	4,9 (0,3)	-3,36	✓		4,0 (0,7)			
Scene 2: Affect	3,4 (0,7)	4,8 (0,4)	-3,42	✓		4,0 (0,5)			
Scene 1: Algehele conversatie	3,4 (0,8)	4,9 (0,3)	-3,51	✓	✓	3,6 (0,9)			
Scene 2: Algehele argumentatie	4,1 (0,7)	4,9 (0,3)	-2,69	✓	✓	3,1 (0,9)			
Scene 1: Sociale gepastheid	4,5 (0,9)	5,0	-1,83			4,0 (1,2)			
Scene 2: Sociale gepastheid	4,6 (0,5)	4,8 (0,6)	-1,30			3,6 (0,7)			
Scene 1: fysieke uitstraling	4,8 (0,5)	5,0	-1,63			3,8 (0,9)			
Scene 2: Onderhandelen	3,7 (0,8)	4,9 (0,3)	-3,44	✓	✓	3,0 (1,0)			
Scene 2: Vasthoudenheid	3,8 (1,0)	4,8 (0,4)	-2,43		✓	3,4 (0,6)			

Relevante literatuur

- Minheere, L. (2016). *De SSPA als trainingsinstrument*. Bachelorscriptie. Radboud Universiteit Nijmegen: Nijmegen.
- Orgassa, A., Breunbach, K., Herrmann, A., Lemmens, A., & Teunisse, J.-P. (te verschijnen). *Das Social Skills Performance Assessment (SSPA) kritisch bezocht: Biedt de SSPA een Ansatz als potenzielles Screeningsinstrument zur Erhebung pragmatischer Fähigkeiten bei Jugendlichen und Erwachsenen mit dem Asperger Syndrom? Praxis Sprache.*
- Patterson, T.L., Moscona, S., McKibbin, C.L., Davidson, K., & Jeste, D. V. (2001). Social skills performance assessment among older patients with schizophrenia. *Schizophrenia Research*, 48, 351-360.
- Roth, F. P. & Spekman, N.J. (1984). Assessing the pragmatic abilities of children: Organizational framework and assessment parameters. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 49, 2-11.
- Verhoeven, E.W.M., Smeekens, I. & Didden, R. (2013). Brief Report: Suitability of the social skills performance assessment (SSPA) for the assessment of social skills in adults with autism spectrum disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 43, 2990-2996.